

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Casparis Ziegleri De Episcopis eorumq[ue] juribus,
privilegiis, & vivendi ratione, Liber Commentarius**

Ziegler, Kaspar

Norimbergæ, 1686

XI. De Primatibus, Archiepiscopis & Metropolitanis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61543](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61543)

V. Post Johannem Hierosolymitanam sedem tenuit Juvenalis, cujus memoria extat in Concilio Ephesino & Chalcedonensi. Et fuit is quidem orthodoxæ fidei assertor strenuus; *πλεονεξίας* tamen suam & ambitum tegere non potuit, quin aperto Marte ultra *τὴν ἀιολογίαν τῆς πμῆς*, etiam jurâ patriarchica sibi vindicare contendit. Refert de eo Leo Papa *epist. 62.* quæ est ad Maximum Antiochenum, *Sicut etiam in Ephesinâ Synodo, que impium Nestorium cum dogmate suo perculit, Juvenalis Episcopus ad obtinendum Palæstinæ provinciæ principatum credidit se posse sufficere, & insolentes ausûs per commentitia scripta firmare &c.* Non obtinuit quidem autoritate Synodî Ephesinæ, quod voluit, Juvenalis; sed usurpare tamen sibi *τὴν κῆρ* in Palæstinâ provinciâ non destitit, & pari contentione cum Maximo Episcopo Antiocheno eam sibi subjugare annisus est porrò. Obiter verò notandum, Palæstinam olim unicam tantum tempore Concilii Nicæni fuisse provinciam metropolitano Cæsariensi subiectam, tempore autem Theodosii Magni divisam fuisse in duas provincias, & non multo post in tres, Palæstinam videlicet primam, secundam & salutarem. Vid. Jacob. Gothofredus *ad l. 30. Cod. Theod. de erogat. milit. annon. & ad l. 3. C. Tb. de protostasiâ.* Ista divisio sine dubio ansam dedit Episcopo Hierosolymitano, ut putaret, Episcopi Cæsariensis diœcesin hâc ratione imminutam & quodammodo vacantem esse, sibi; adeò licere eam occupare vel integram vel ex parte. Obtinuit igitur & quidem ut videtur per intercessionem Episcopi Constantinopolitani eam in rem Rescripta Imperatoria, distractæq; sunt Arabia, duæ Phœnicæ & tres Palæstinæ & adjudicatæ Sedi Hierosolymitanæ. Sed cum executionem deprecaretur Episcopus Antiochenus, transactione controversiam componere placuit, ita ut Arabia & duæ Phœnicæ remanerent sub jurisdictione Ecclesiæ Antiochenæ, tres verò Palæstinæ cederent Hierosolymitanæ, quam utriusque conventionem Synodus Chalcedonensis *act. 7.* confirmavit, uti recensui *cap. anteced.*

CAP. XI.

De Primatibus, Archiepiscopis & Metropolitanis.

I.

PRomiscuo in usu sæpè ista sunt vocabula, & propterea sub uno capite eorum conditio à nobis consideranda. Primates in genere dicuntur omnes, qui primum in societate aut collegio locum & gradum sustinent. Quâ ratione primates officiorum dicuntur in *l. 13. C. de susceptor.* item primates Urbium, vicorum, castellorum *l. 13. C. Theod. de desertor.* *l. 4. C. Tb. de decurion.* *l. 4. C. Tb. de ministr.* & *peric. tut. l. 4. C. Tb. de collat.*

Z 2

donat.

donat. In eo significato etiam ad Ecclesiastica munera & dignitates translatum est istud vocabulum, & applicari cœpit Episcopis illis, qui primas in Concilio provinciali partes sustinent & præfident. Tales autem erant illi, qui in metropoli provinciæ alicujus sedem suam habebant. Unde cum exeunte seculo IV. de primatu controversia orta esset inter Episcopum Arelatensem & Viennensem, in Concilio Taurinensi decretum fuit, ut Episcopus ille primatus honore decoratus esset, qui doceret, urbem suam esse provinciæ metropolin. *Illud deinde (sic habent verba) inter Episcopos Urbium Arelatensis & Viennensis, qui de primatus apud nos honore certabant, à sanctâ Synodo definitum est, ut qui ex eis comprobaverit, suam civitatem esse metropolin, is totius provinciæ honorem primatus obtineat, & ipse juxta præceptum Canonum, ordinationum habeat potestatem.* Hactenus ergo primatem & metropolitanum eundem esse voluerunt Patres Taurinenses; Sed ea tamen controversia decreto hoc nondum erat decisa. Quærebatur enim deinceps, unde jus civitatis metropoliticum judicari deberet? Quam quæstionem diversimodè resolvebant Zosimus, Bonifacius & Leo Pontifices Romani, prout quisque vel in Arelatensem vel in Viennensem propensior erat. Vincere enim poterat Viennensis per dispositionem civilem, quæ Viennæ jus metropoleos politicæ olim tribuerat. Sed Zosimus Papam totam primatus metropolitici causam ἐν τῇ πρωτοκλησίᾳ seu in priore vocatione ad fidem, & in vetustiore episcopatus institutione apud Arelatem à Trophimo factâ constituebat, uti hujus prærogativæ rationem reddit *epist. 8. ad Hilar. Narbonens.* donec tandem Leo utriusque civitatis habendam rationem secum reputans inter duos Episcopos provinciam divideret, majore parte Viennensis provinciæ Arelatensi Ecclesiæ adjudicatâ, solis quatuor civitatibus penes Viennensem Episcopum relictis. Uti eam controversiam strictim exponit Petrus de Marcâ *in epist. ad Henr. Valesium n. 10. seqq.*

II. Circa ista tamen tempora aliquando etiam ille, qui ordinationis tempore alterum antecedebat, & ita senior erat, primas dicebatur. Ita hoc vocabulo utitur Hilarus Papa *epist. 8.* quam scripsit ad diversos Metropolitanos Galliæ: *Ei qui nunc Ecclesiæ Narbonensi præsidere permittitur, ordinationum Episcoporum ob hæc quæ pravè facta sunt, sustulimus potestatem, quam ita ad fratrem & Coepiscopum nostrum Constantium Ucticæ Ecclesiæ Antistitem, quia ævo honoris Primas esse dicitur, pertinere censuimus, ut si superbit Herme Episcopo defunctus fuerit, illum hæc cura respiciat, quem repererit Episcopalis ordo Primatem. Herme autem Episcopo deficiente, faciendorum mos Antistitem Narbonensi mox reddatur Ecclesiæ, &c.* Vult nempe Hilarus, interim dum ab officio suspensus est Episcopus Narbonensis ordinationes fieri debere ab illo provinciæ Episcopo, qui esset πρωτοχειροτονητής, quiq; prior ordinatus esset, quem propterea ævo honoris primatem, & Episcopalis ordinis Primatem vocat.

vocat. Sic enim primas aliquando dicitur, qui prior in ordinem receptus est, e. g. primas advocatorum in l. 3. § 5. C. de advocat. divers. jud.

III. Communiter tamen, qui metropolitani erant, illi etiam primates dicebantur. Dionysius Exiguus in inscriptionem canonis 35. Apostolici, qui de metropolitanis agit, hanc facit: *de primatu Episcoporum*. Et Siricius Episcopus Romanus *epist. 4.* inter monita sua primo loco hoc ponit, *ut extra conscientiam Sedis Apostolicæ hoc est primatis, nemo audeat ordinare*. Per Sedem Apostolicam Siricius intelligit quamlibet metropolitanam, ne quis putet, Romanam hic ab eo denotari. Sic enim se habet Concilii Nicæni canon sextus, quem in mente habuit Siricius, dum ista scriberet, quod Episcopus præter sententiam metropolitani, *χωρὶς γνώμης τῆς μητροπολίτης*, non debeat fieri. Et addit Siricius *κατ' ἐξήγησιν* vocabulum primatis, ideo scil. quia tum ad Africanos scribebat, apud quos Metropolitanum singularum provinciarum primates dici solebant, uti postea ostendam. Innocentius autem primus pontifex *epist. 2.* dum iisdem Siricii verbis utitur, nullam talem addit *ἐξήγησιν*, sed vocabulum metropolitani retinet, ideo scil. quia non ad Africanos, ut Siricius, sed ad Victricium Rothomagensis Episcodum scribebat. Verba refert Gratianus c. *extra dist. 64.* *Extra conscientiam Metropolitanus nullus audeat ordinare Episcopum* &c. Primas igitur Siricio est, qui metropolitanus apud Innocentium. Eodem sensu Primatis vocabulo usus est Leo I. *epist. 91.* *Solicitudinis quidem tuæ is ordo esse debuerat ut cum Metropolitanis tuis primitus de eo, quod quaerendum videbatur esse, conferres: ac si id quod ignorabat dilectio tua, etiam ipse nesciret, instrui vos pariter posceretis: quia in causis, quæ ad generalem observantiam pertinent omnium Domini Sacerdotum, sine primatibus nihil oportet inquiri.* Idem Leo *epist. 55. ad Pulcheriam Augustam* conqueritur, *Anatolium Episcopum Constantinopolitanum per ambitum suum metropolitanorum impugnare primatis.* Et sic etiam Concilium Bracarense I. *cap. 6.* Metropolitanis Episcopo primatum tribuit.

IV. Eodem modo Græci metropolitanum provinciarum τὸν πρῶτον appellare consueverunt. In Canone Apostolico 34. constitutum legitur: *Τὸς Ἐπισκόπους ἐκάς ἐθνὸς εἶδέναι καὶ τὸ ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν: Episcopus uniuscujusque gentis nosse oportet eum, qui in eis est primus, & existimare eum ut caput.* In quæ verba ita commentatur Zonaras: *Διὰ τὸτο ὁ πρῶτος κανὼν τὸς ἐκάσῃς ἐπαρχίας πρῶτος Ἐπισκόπος, τὸς τῶν μητροπόλεων δηλοῖ ὅτι δεξιερῆς, κεφαλὴν ἡγεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἐπισκόπων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, κελεύει.* Propterea præsens Canon primos cujusque provinciarum Episcopos, Metropolitanos videlicet Archiepiscopos aliorum per eam provinciam Episcoporum caput existimari jubet &c. Ita & Theodorus Ballamon ad *can. 12.* Concilii Chalcedonensis, ubi agitur de provinciâ in duas partes di-

visâ & hinc ortâ controversiâ, utrum duo propterea debeant institui Metropolitanis, τὸν πρῶτον interpretatur per Metropolitanum. Ταὺ μὲν τοὶ ὀφείλοντα εἶναι δίκαια ὡς πρὸς τὸ πρῶτον, ἦγεν μητροπολίτη, καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς πηγεῖς ἀπὸ Ἐπισκοπῆς εἰς μητρόπολιν, ἐζητήσαν πνευ μαθεῖν ὅποια εἴσι. Quenam autem jura esse debent apud primum, scil. Metropolitanum, in Ecclesiâ, quæ ex Episcopatu in metropolis dignitatem evecta est, quidam discere desiderarunt. Talia passim occurrunt plura, quæ in unum congerere, esset tempus perdere.

V. Apud Africanos frequentior erat vocis Primatis usus, eaq; denotabantur illi, qui provincias Ecclesiasticas administrabant, quiq; alibi metropolitanis dicebantur. Perspicua in hanc rem sunt quamplurima decreta, quæ occurrunt in Codice canonum Ecclesiæ Africanæ. *Canone 13.* statuitur, ut inconsulto primate cujuslibet provinciæ, tam facillè non præsumant multi congregati Episcopi episcopum ordinare. *Can. 17.* ut Mauritania Sitifensis primatem provinciæ Numidiæ, ex cujus cœtu separatur, ut suum habeat primatem. *Can. 19.* ut accusator Episcopi causam deferat ad primatem provinciæ. *Can. 28.* ne Clerici provocent ad transmarina judicia, sed ad primates suarum provinciarum. *can. 77.* primatis Numidiæ fit mentio, *can. 26.* primatis provinciæ, qui cum suffraganeis Episcopis deliberet. Quæ loca omnia hoc evincunt, primates in Ecclesiâ Africanâ non alios fuisse, nisi metropolitanos, qui integras provincias administrabant, quiq; concilium indicendi potestatem habebant. Et primates sanè illi dici poterant ἐξαιρέτως & per excellentiam, quandoquidem ἀσπικέφαλοι erant, atq; inconsulto altero primate & ordinabantur ipsiâ comprovincialibus Episcopis & ordinabant alios sibi subjectos. Etsi enim Carthaginienensis Episcopus totius Africanæ diœceseos, quæ ex sex provinciis constabat, primus & maximus esset Primas atq; Metropolitanus, nihil quicquam tamen juris ac potestatis in reliquos provinciarum Africanæ metropolitanos habebat, sed solâ honoris prærogativâ gaudebat. Adeoq; illi plèno ac summo jure metropolitanis in suis singulis provinciis fruebantur, cum nec appellatio quidem ab eis ad Carthaginiensem Episcopum tanquam ad Patriarcham daretur. Uti constat ex d. *can. 28.* Africano.

VI. Speciale autem hoc in primatibus Africanis observat Petrus de Marca *diff. de primatib. n. 3.* quod illi non perinde, ut alii Metropolitanis, à metropoli suam dignitatem habuerint, sed ex ordinatione antiquiore. Non enim, uti in aliis provinciis, prima sedes civitati metropoli affixa erat, sed qui ex Episcopis ordinationis tempore collegas suas anteibat, Primas nuncupabatur seu primæ sedis Episcopus. Non quod provinciæ Africanæ non haberent suas metropoles, & in illis Episcopos, sed quod prima sedes, unde Episcopus Primas dicebatur, non esset illi addicta, sed Episcopum seniore

seque-

fequeretur. Eoq; trahit Marca canonem LXXXVI. Collectionis Africanæ, cujus hæc sunt verba: *Deinde placuit omnibus Episcopis, qui in hoc Concilio subscripserunt, ut matricula & Archivus Numidiæ & apud primam sedem sit, & in metropoli, id est, Constantinâ.* Distinguitur prima sedes à metropoli, & utrobq; archivum servari debere statuit Synodus, ita forte ut in metropoli authentica documenta, in primâ sede exempla reservarentur; idq; factum videtur propter contentiones, quæ intercesserunt tum temporis inter Xantippum Constantinæ & Victorinum alterius civitatis Numidiæ Episcopos. Carthagini tamen primatus loco affixus fuisse videtur, propter splendorem urbis, cujus respectu caput reliquorum primatum omnium dici meruit. Et hanc sententiam optimè comprobant verba Leonis IX. Papæ *in epist. 4. De Africanæ primatibus aliter intelligendum est, quia in singulis ejus provinciis antiquitus primates instituebantur non secundum potentiam alicujus civitatis, sed secundum tempus sue ordinationis, quibus tamen omnibus præerat unus scil. Carthaginiensis Episcopus, qui etiam non incongrue dici potest metropolitanus.* Mihi nunc unicè id videtur obflare, quod Xantippus Constantinæ Metropolis dicitur fuisse Episcopus, & nihilominus tamen idem ille etiam primæ sedis Numidiæ vocatur Episcopus c. 85. & 86. ut adeò Constantina ipsa pro primâ sede habita fuerit, nisi dixerimus, non tam civitatem, quam ætatem Xantippi, qui propterea sanctus Senex dicitur c. 90. *Africano*, Constantinæ hoc attributum dedisse, ut prima sedes diceretur, h. e. ut non metropolis tantum esset, sed etiam prima sedes, quoad Xantippus viveret.

VII. In Galliis verò longè alius fuit significatus vocabuli Primatis. Tales enim dicebantur, non qui singulis provinciis præerant Metropolitanani, sed qui ex duabus aut pluribus provinciis primam quamq; regebant, ac pluribus metropolitanis præsidebant. Atq; isti tales jura patriarchica habebant, & patriarchæ etiam quandoq; dicebantur; Ita ut in veterum scriptis pro iisdem habeantur primas dioceseos, Patriarcha dioceseos & exarchus dioceseos. Ex quinq; Lugdunensibus, qui primæ Lugdunensis metropolitani antistes fuit, idem quoq; reliquis Lugdunensibus jure ac nomine primatis præfuit, atq; etiam patriarcha dictus est. Sic ex duabus Aquitanis primæ Aquitanie Præsul, Bituricensis Episcopus primas & Patriarcha olim dictus est, atq; ita etiam hodieq; dicitur. Et sic quidem usu primum invaluerat, ut ex primarum provinciarum dignitate dignitas etiam accesserit earundem præsulibus, ut qui scil. primæ cuilibet in unâquâq; diocesi provinciæ præesset, toti etiam diocesi velut præesse censeretur, ac totius quoq; diocesis primus episcopus vel primas diceretur. Sed cum alii quoq; metropolitanani, qui primam provinciam non regebant, primatis nomen affectarent, cautum fuit à Karolo Magno *lib. 7. cap. 341.* Nulli alii Metropolitanani appellentur primates, nisi illi, qui primas sedes tenent, & quos sancti Patres Synodali & Apostolicâ auctoritate primates esse decreverunt

Reliqui

Reliqui verò, qui alias metropolitanas sedes sunt adepti, non primates, sed metropolitani vocentur.

VIII. Invenio tamen etiam in Galliis metropolitanos deinceps primates vocatos fuisse. Cœlestinus apud Hincmarum primatem metropoleos vocat *πρῶτος μητροπολιτην*: Sic ab omnibus provincie coepiscopis, qui a primatem suæ metropolis ordinantur, convenit secundum sacras regulas obediri, & pro eo Dominum supplicari, quoniam incolumitas præsentis salus est subditorum. Verum ipsa litera ostendit, primatis vocabulum hinc non stare nudè, sed cum adpositione metropoleos, adeoq; in significato generali. Idem Hincmarus primatem Rhemorum provincie se vocat in opusc. quod scripsit adversus Hincmarum Laudunensem cap. 16. in fin. Et si aliis primas forte non essem, tibi tamen apud te primas esse debueram, nam signaculum primatus mei tu es, quem sine interrogatione primatis alterius, cum consensu coepiscoporum Remensis provincie potui ordinare Episcopum, qui me tunc vehementer ac inbianter cupiebas esse primatem totius provincie, tantum, ut vel in uno oppidulo posses esse Episcopus &c: In verbis antecedentibus dixerat: Velis nolis, sanctus Hormisda Papa tibi ostendet, Primatem esse hujus provincie illum, qui in sede beati Remigii apud Remorum metropolin est ordinatus Episcopus. Sed potuisset nisi fallor Remorum Archiepiscopus etiam simpliciter non habito respectu ad Episcopatum Laudunensem sibi subjectum Primas appellari, quandoquidem ipse Hincmarus in epist. ad Nicolaum Papam refert, Ecclesiam Remensem propter privilegium, nunquam excepto Romano Pontifice primatem habuisse, adeoq; jure optimo convenire ei potuit descriptio Primatis, quam ipse ex Ecclesie canonibus & decretis suppeditat in dist. opusc. cap. 17. eosdem scilicet metropolitanos primates esse singulos singularum provinciarum, qui ex antiqua, ut præmisimus, consuetudine & Apostolica traditione, secundum sacros Nicænos Canones & convocare Synodos, & ordinare Episcopos, & ordinari a provincialibus Coepiscopis sine cujusquam alterius primatis interrogatione possunt, & disponere regulariter quæq; per suas provincias queunt.

IX. Ab his verò primatibus in verbis sequentibus Hincmarus distinguit metropolitanos alios, dum ait: Illi autem Archiepiscopi, vel metropolitani, qui hæc sine consultu primatis non possunt exequi, Archiepiscopi tantum vel Metropolitani habentur, sicut & in gestis Chalcedonensis Concilii, & in ejusdem Synodi canonibus & decretis Innocentii, & in epistolâ Leonis ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum invenimus &c: Secundum hanc sententiam primates dici non potuerunt illi, qui Alexandrino & Antiocheno Patriarchis subjecti erant Metropolitanis, quippe qui nec ordinari, nec ordinare alios, sine præscitu Patriarchæ sui, poterant. Sed nec in Occidente quidem metropolitani alii primates dici potuerunt, nisi pauci quidam inter Gallos & Hispanos, cum tamen supra docuerimus, inter metropolitanos illum, qui primam

nam in provinciâ tenuit sedem, quiq; adeò in concilio provinciali præfedit, primamq; dixit sententiam, primatum dictum fuisse.

X. Imò adhuc tertium genus primatum refert Hincmarus, Patriarcharum scilicet. strictè ita dictorum, quales sunt Episcopus Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus & Hierosolymitanus, quos ait contra primam & Apostolicam sedem sese extulisse. Unde discrimen hoc hauserit Hincmarus, optimè exponit Petrus de Marca *de primatib. c. 24.* itemq; *de concord. sacerdot. & imp. lib. 6. c. 4. n. 10.* Id verò certum est, non solum qui dioceses Ecclesiasticas integras regebant, dioceseon primates aut exarchos dictos fuisse, sed etiam, qui provincias administrabant, earum nuncupatos fuisse, quibus præerant, provinciarum primates & exarchos, sumpto vocabulo exarchi & primatis in significato communi, pro eo qui primus est in ordine. At si statum & dignitatem eorum in particulari, & prout sese illi habuerunt in Oriente, in Africâ, & apud Gallos, consideremus, fatendum est, Patriarchas sive primates in Ecclesiâ Orientali quoad dignitatem haudquaquam comparari posse cum Metropolitanis, qui primates dicti fuerunt, in Ecclesiâ Africanâ. Vid. Paulus Dumay ad Innocentii III. *epist. 45. lib. 15.* cum illi utique multo potentiores fuerint & plurium provinciarum, hi unius tantum primates.

XI. Denique etiam illud notandum, provincias olim, cum simplices essent, plerasque postea ex Principum dispositione in plures dividi cœpisse. Hinc verò orta cognomina, ut aliæ primæ dicerentur, aliæ secundæ, tertiæ, & ita deinceps pro numero provinciarum. Ita Aquitanix duæ fuerunt. Prima, cujus caput Bituriges: Secunda, cujus caput Burdegala. Semper autem divisis provinciis pars illa primæ nomen obtinuit, cui Metropolis obtigit, quæ totius provinciæ ante divisionem caput erat. Sic enim Narbonensis prima dicta est, in quâ Narbo, Lugdunensis prima, in quâ Lugdunum, Aquitania prima, in quâ Bituriges. Inde & primatum origo. Nam primarum provinciarum Metropolitanis Primates erant reliquarum ejusdem nominis provinciarum. Sicut enim Lugdunensis Episcopus Primas est quatuor Lugdunensium, sic Bituricensis utriusque Aquitanix. Atque ita fermè observatum in aliis provinciis, cum ex unâ plures fiebant, ut in eâ primas esset, quæ prima & antiquissima inter metropoles erat.

XII. Sicubi ergo primatis aut Patriarchæ nomen occurrit, probè attendendum est, de quâ parte terrarum aut provinciâ sermo sit. Est enim etiam inter eos, qui Patriarchæ dicuntur, differentia, quam notat Justinianus in l. 29. c. de episcopali aud. in fin. quoniam quidam sunt sanctissimi Patriarchæ, qui in provinciis, in quibus existunt, metropolitanorum officium gerunt: alii per totam diocesis episcoporum metropolitanorum, atque aliorum, qui sub eis sunt, ordinationes faciunt. Primatis vocabulum, ni fallor, rectius adhibuisset Justinianus pro Patriarcha, quanquam Patriarcha etiam suo modo dici pos-

sunt primas, & primas vicissim Patriarcha. Igitur rectè duas primatum species statuit Justinianus, quoad ordinationem scilicet. ita ut alii secundum eam veri tantum sint metropolitani. Quemadmodum ipse Justinianus addit: *Is enim jure metropolitanus vocatur, qui in Episcopos minores ex sacris regulis eam potestatem habet.* Alii verò magis propriè Patriarchæ dicuntur. Sed & inter Patriarchas & inter metropolitanos adhuc est differentia, & de illis quidem supra abundè egi. De his verò mox plenius erit agendum.

XIII. Seculo octavo & nono videtur id studiosè cautum fuisse, ut Primatis nomen non alii tribueretur, nisi solis primarum sedium Patriarchis. Verba ex Capitularibus Karoli Magni adduxi supra. Ea desumpta videntur ex canonibus octoginta, quos in gratiam Ingelramni Episcopi Mediomatricis collegit Hadrianus primus Papa, & recensentur *Tom. 3. concil. pag. 292.* Inter illos canon ad præsens negocium faciens his verbis conceptus est. *Nullus Archiepiscoporum, nisi qui primas sedes tenent, appelletur primas aut princeps Sacerdotum, aut summus Sacerdos, aut aliquid hujusmodi, sed tantum ille, qui in metropoli sedet aut metropolitanus aut Archiepiscopus vocetur, & suum in canonibus præfixum non excedens teneat cum humilitate modum. Et ille qui primam sedem retinet, tantummodo primæ sedis appelletur Episcopus, salva semper in omnibus autoritate B. Petri Apostoli.* Et hic ipse canon per modum ampliationis prolixior factus coincidit cum *canone 39. in Codice Canonum Ecclesiæ Africanæ.* Nec videtur sanè, quod apud Africanos in usu fuit, applicari potuisse ad alias provincias occidentales. Et idem tamen apud Pseudo-Isidorum, qui circa initium Seculi IX. commentitias Pontificum confarcinavit decretales, insertum fuit epistolæ Pseudo-Anacleti secundæ, Pseudo-Stephani secundæ, Pseudo-Felicis primæ, c. 12. & Pseudo-Julii secundæ c. 12. Verba Pseudo-Felicis II. optimè omnium explicant, quid eo tempore agitatum fuerit. *Primates, inquit, illi & non alii sint, quàm qui in Nicenâ Synodo sunt constituti. Reliqui verò, qui metropoles tenent sedes, Archiepiscopi vocentur, & non primates, salvâ in omnibus Apostolicæ sedis dignitate, quæ & ab ipso Domino concessa & postea à sanctis Patribus roborata.*

XIV. Sed huic decreto idem id contigit, quod in simili causâ alteri alicui sententiæ à Gelasio Papa insinuatæ, qui sedes ita proprias Patriarchis primariis fecit, ut de his tantummodo eas dici vellet, de aliis omnibus sive metropolitanis sive Episcopis usurpari hoc nomen negaret. Neutrum scilicet receptum & observatum fuit. Nam & sedes tum de patriarcharum, tum de metropolitanorum tum denique de simplicium Episcoporum thronis passivitus apud Latinos usurpata fuit; & passim in Europâ primates semper appellati sunt, quicumque primas sedes tenerent tam in diocesium, quàm in provinciis, hoc est, tam exarchi dioceseon, quàm provinciarum tam Patriarchæ, quàm metropolitani. Per Gallias soli primarum in unâquâque dice-

diœcesi sedium Rectores, dicti sunt Primates. In Africâ verò, quotquot erant metropolitaniani, ita vocari mos fuit, uti supra ostendi.

XV. Eadem est conditio nominis Archiepiscopi, quippe quod interdum Patriarcham, aliquando autem & ut plurimum quidem metropolitanum denotat. Distinctionis causâ sæpè conjungitur cum vocabulo Patriarchâ, uti id occurrit in actis concilii Chalcedonenfis. Sic enim concepti leguntur libelli Theodori diaconi, Iſchyrionis diaconi, Athanasii presbyteri, & Sophronii Christiani in inscriptione: *Sanctissimo & beatissimo universali Archiepiscopo & Patriarchæ magnæ Urbis Romæ Leoni, act. 3.* Sic & Justinianus Imperator *novellæ 67.* hanc dedit inscriptionem: *Imp. Justinianus Aug. Mennæ sanctissimo & beatissimo Archiepiscopo Constantinopolitano & universi ejus tractus Patriarchæ.* Eundem in *Novell. 59. c. 3.* appellat sanctissimum Archiepiscopum & Patriarcham, & *cap. mox seq.* beatissimum Archiepiscopum & universalem Patriarcham. Ejusdem in *novell. 8.* post *cap. 14.* refertur edictum scriptum in omni terrâ *Deo amabilibus Archiepiscopis & sanctissimis Patriarchis.* Similiter & in *novellâ 7.* hæc habetur inscriptio: *Imp. Justinianus Aug. Epiphano sanctissimo & beatissimo Archiepiscopo felicis bujus civitatis & œcumenico Patriarchæ.* In quibusdam exemplaribus additur: *& Patriarchæ Constantinopolitano.* Significantius verò, quos intellectos velit, exprimit in *novell. 123. c. 3.* *Jubemus igitur beatissimos Archiepiscopos & Patriarchas, hoc est, Senioris Romæ, & Constantinopoleos, & Alexandriae, & Theopoleos, & Hierosolymorum, &c.*

XVI. Sed & quando absolute & nudè stat nomen Archiepiscopi, sæpè illud non alium nisi Patriarcham significat. Valentinianus & Martianus Imperatores Leonem Pontificem Romanum ad Concilium Chalcedonenſe invitant cum hæc inscriptione: *Victores Valentinianus & Marcianus, gloriosi triumphatores, semper Augusti, Leoni reverendissimo Archiepiscopo gloriose civitatis Romæ.* Et ipsa Synodus in Relatione ad eundem taliter eum compellat: *Sanctissimo & beatissimo Romanorum Archiepiscopo Leoni.* Ita & Justinianus Imperator *novell. 55.* & *trib. seq.* Mennam vocat Archiepiscopum Constantinopolitanum, quem tamen Patriarcham alibi appellasse diximus Et in *novell. 40.* Petrum vocat sanctissimum & beatissimum Archiepiscopum Hierosolymorum. Et certè, si originem vocabuli spectes, nemo Archiepiscopus commodè magis dici potest, nisi qui supremus & *ἀντικειμενικός* est, & pluribus aliis sibi subjectis præest, quales fuerunt primarii illi quinque Patriarchæ, & qui post eos jura patriarchica habuerunt. Si quis enim supra metropolitanorum sortem & conditionem eVectus fuit, nisi is fortè sola *πρωτεύουσα τῆς πύλης* accepit, Patriarcha & fuit revera, & dici commodè potuit. Non agnovit Justinianus plures quam tres Episcoporum gradus, uti patet ex epilogo *novellæ 6.* ubi ait: *Sanctissimi Patriarchæ uniuscujusq; diœcesis hæc proponant in ecclesiis sub se constitutis, & manifesta faciant*

Deo amabilibus metropolitibus, quæ à nobis constituta sunt. Illi quoque, rursus etiam ipsi proponant ea in metropolitana sanctissimâ Ecclesiâ, & constitutis sub se Episcopis hæc manifesta faciant. Illorum verò singuli in propriâ Ecclesiâ hæc proponant: ut nullus nostræ Reip. ignoret, quæ à nobis disposita sunt. add: Novell. 79. c. 2. Dum ergo idem Justinianus Antistitem primæ Justinianæ patriæ suæ in eum dignitatis gradum extollit, ut non solum metropolitanus, sed etiam prout ipse loquitur, Archiepiscopus fiat, & cetera provinciæ sub ejus sint auctoritate novell. 11. quid aliud agit, quàm quod eum Patriarcham esse jubet? Si enim metropolitanus non est, sed supra metropolitanos positus, fuerit utique Patriarcha, cum inter Patriarchas & Metropolitans nullus ex ejus ipsius sententiâ sit gradus. Et habuit sanè Antistes ille plures sub se metropolitans, quos ipse commemorat Justinianus.

XVII. In Africâ Archiepiscopi vocabulum, nî fallor, prorsus odiosum fuit, nec usurpatum unquam legitur, ne quidem de Carthaginensi Episcopo, qui tamen primus erat omnium & veluti Patriarcha. Neque vocabulum istud in collectione canonum Ecclesiæ Africanæ uspiam occurrit. Quin potius can. 39. constitutum est, ut primæ sedis Episcopus non appelletur princeps Sacerdotum aut summus Sacerdos, aut aliud hujusmodi, sed tantum primæ sedis Episcopus. At quid est ἀρχιεπίσκοπος vel ἀρχιεπίσκοπος, nisi princeps Sacerdotum & Episcoporum, ὁ ἄρχων τῶν ἱερέων, ἢ τῶν ἐπισκόπων? Utique ergo etiam ab hoc titulo abstinuerunt Africani, quod superbum quid ac τὸ φωδῆστρον contineret, & primatis voce uti maluerunt ad significandam dignitatem Ecclesiasticam, eò quod primus in ordine non illico principatum aut superioritatem aliquam denotet, sed inter æquales etiam primus aliquis ut sit, præsertim in collegio aut consortio aliquo, ipsa exigat naturalis ratio.

XVIII. Fuerunt tamen etiam in Græciâ Archiepiscopi quidam, qui exarchi non erant, neque dioceseos neque provinciæ, ideoque nec patriarchicæ, nec metropolitica δίκαια habebant, sed infra metropolitanos positi nec episcopis quidem præerant, & minus erant quam metropolitæ. Hujusmodi Archiepiscopi in Patriarchatu Constantinopolitano Leone Philosopho imperante triginta novem fuerunt, metropolitani verò octoginta, uti patet ex notitiâ ab eodem Leone descriptâ apud Codinum Curopalatam pag. 379. Originem istorum Archiepiscoporum Autor eucharistici de region. & Ecclesiæ suburbicar. part. 2. c. 5. arcescit ex canone Concilii Chalcedonensis 12. sed ex vetustissimo libro Thuanæ bibliothecæ emendato, & in hunc modum descripto: Quæcumque verò civitates jam per sacras literas nomine metropolitanano funguntur, ipsæ solum honorem consequantur, & is qui huic Ecclesiæ præest Episcopus, vocetur Archiepiscopus, salvo utiq; proprio jure, quod revera metropolitane convenit civitati. Certum est, verba illa, vocetur Archiepiscopus, nuspiam

piam aliás legi, neq; in Græcis neq; in Latinis exemplaribus, si tamen omit-
tantur, videri sententiam canonis planè hiulcam ac deficientem; insertis ve-
rò illis optimè cohærere omnia, nempe Archiepiscopos vocari debere illos,
qui veri non erant metropolitani, sed in inferiori classe constituti, eò quod
civitates, quibus præsidebant; noviter ab Imperatore per pragmaticam san-
ctionem in metropoleon numerum evectæ essent. Non ergo aliam nisi ho-
noris prærogativam habebant, secundum quam primi post metropolitam
erant Episcopi. Quo pertinent verba in Theodori Balsamonis responso,
de patriarcharum privilegiis, quod habetur in Jure Græco Romano ab Johan-
ne Leunclavio edito tom. 1. pag. 442. *Gothia quidem Antistes non propterea
vocatur Archiepiscopus, quod Episcoporum princeps & ordinator sit, sed tanquam
principium Episcoporum. Quippe sanctis à patribus est sancitum, ut ea diœceses,
quæ multas habent Urbes sub Episcoporum gubernatione constitutas, à metropoli-
tanis administrantur: quos etiam ipsi canones appellant primos. Quæ verò sub
se non habent urbes aliquas, episcoporum regimini subditas, archiepiscopos ha-
beant pontifices: ut inferiores hæc quidem sint metropolibus, at episcopatibus supe-
riores.*

XIX. Atq; id quidem ita, uti exposui, in Oriente receptum erat. In
Occidente verò mos invaluit, ut metropolitani omnes Archiepiscopi dice-
rentur. Quo tempore autem ita vocari cœperint, incertum adhuc est.
Primam eorum mentionem invenio factam in Concilio Matifconensi anno
DLXXXI. habito, *can. 6.* In concilio enim Turonensi II. quod anno DLXX.
celebratum fuit, itemq; in Lugdunensi primo, & Bracarenfi secundo, quæ
deinceps secuta sunt, Metropolitani adhuc dicuntur, non Archiepiscopi.
In synodo autem Svesionensi anno DCCXLIV. Pipinus Dux & Princeps
Francorum plurima disposuit ad externam disciplinam facientia. Inter
alia ait: *Idcirco constituimus per consilium Sacerdotum & optimatum eorum, &
ordinavimus per civitates legitimos Episcopos. Et idcirco constituimus super
eos Archiepiscopos. Abel. & Adobertum, ut ad iudicia eorum de omni necessitate
Ecclesiasticâ recurrerent tam Episcopi, quam alius populus, &c.* Ab eo tempore
Archiepiscopi nomen sæpius occurrit, & ei tribuitur, qui aliás metropoli-
tanus sive apud Græcos exarchus ἑξαρχίας h. e. provinciæ dictus fuit, sive
ut Justinianus explicat l. 29. *C. de episc. aud.* qui in episcopos minores ex sa-
cris regulis potestatem habet. Hic enim propriè dicitur metropolitanus.
Impropriè verò & honoris tantum causâ metropolitani dicebantur olim
nonnulli, qui nullas sub se habebant provincias, nullos Episcopos. Atq; hi
nec ἑξαρχοι dicebantur, propterea quod ἑξαρχίας, h. e. provincias, quas
regerent, nullas habebant, & metropolitano provinciæ, ut alii episcopi, sub-
erant, & honore sòlo metropolitico gaudebant, quos etiam Archiepiscopos
dictos fuisse; paulò ante notavi.

XX. Metropolitanos à metropoli provinciæ, in quâ sedem habent, vocari, ipsa vocis similitudo comprobat. Urbes scil. distinguebantur Romanis in maximas, majores, & minores, l. 6. §. 2. ff. de excuf. tutor. quarum quæ maximæ, metropoles erant. Dicebantur etiam provinciarum capita, l. 7. ff. de off. Procons. Metropoles autem exinde, quod sint quasi matres reliquarum urbium, vel quod inde coloniæ deductæ, vel quod sint præcipuæ inter reliquas civitates, quibus propterea honor & reverentia debeat. In dignitate enim constituitur Urbs, quæ in metropolin evehitur, l. un. C. de metropol. Beryt. Sedes in illis suas habebant provinciæ præfides, Vicarii, Rectores. Et quia vetus Ecclesia πολιτεία suam plerumq; ad civilem Reip. formam instituere solita fuit, inde factum, ut qui in metropoli tali sederet Episcopus, præ cæteris totius provinciæ Episcopis præcipuus esset, ut reliquorum caput. Τοῖς γὰρ πολιτικῶν καὶ δημοσίων τύποις καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις ἀκολουθεῖται. Civiles & publicas formas ecclesiasticarum quoq; parœciarum ordo consequatur, uti legitur in Concilii Chalcedonenfis can. 17.

XXI. Ita, exempli gratiâ, Pontica diœcesis suum habuit Vicarium, cujus jurisdictioni suberat Galatia, Pontus & Cappadocia. Sedes ejus constituta fuit Cæsareæ in Cappadocia, Mazaca primùm dictæ, quam etiam Cappadocum Reges olim elegerant, ut ibi Regni Lares figerent, quia gentis erat velut umbilicus. Hæc ergo Cæsarea etiam in rebus Ecclesiasticis jus metropolitanicum exercuit per diœcesin Ponticam, imò non metropolitanicum tantum, sed etiam Patriarchicum. Fuit enim Cæsareensis Episcopus exarchus totius diœceseos Ponticæ. Reliqui in singulis provinciis ei subiecti metropolitani erant, & in Occidente Archiepiscopi dici potuissent. Ita in Thracicâ diœcesi tot erant Ecclesiasticæ metropoles, quot ex notitiâ Imperii constat, fuisse provincias, nempe sex numero: In Asianâ undecim, & sic porrò.

XXII. Quia verò ex dispositione Imperatorum fieri quandoq; solebat, ut provinciæ dividerentur, & duæ metropoles constituerentur, aut etiam ex aliâ aliquâ causâ contentiones inter Episcopos circa jus metropolitanicum oriebantur, factum inde, ut potestas ab honore secerneretur sæpè numero, & alteri τὰ πρεσβῆα τ' ἐπιμήσ, alteri verò ἐξουσία, sive πρεσβεία simpliciter adjudicarentur. Qui Georgii Codini Curopalatae notitiam metropoleon, quæ Patriarchæ Constantinopolitano sub Andronico Palæologo paruerunt, perlustrat, tres inveniet classes metropolitanorum. Prima est eorum, qui metropolitani simpliciter dicebantur. Hi nec ullis Episcopis præerant, nec ullam provinciam sub se habebant. Honorarii tantum erant metropolitæ & ὑπερῆμοι duntaxat inscribebantur, non etiam exarchi quandoquidem nullam exarchiam habebant, h. e. nullam provinciam, cujus

cujus exarchi dici possent. Tales sunt, quos apud Græcos Archiepiscoporum nomine venire dixi supra. *Secunda* classis est eorum, qui ἐξάρχου ἢ ὑπερτικοὶ dicebantur, alias ἐξάρχου τῶν ἐπαρχιῶν, qui singulas provincias regebant, & non πρεσβεία tantum τῆς πρῆς habebant, sed etiam ἐξουσίαν. De his duabus classibus sub speciali hâc inscriptione agit dicta Notitia: Περὶ τῆς τάξεως τῶν θρόνων τῶν μητροπολιτῶν. Τίνας αὐτῶν λέγονται ἐξάρχου ἢ ὑπερτικοί, τίνας ὑπερτικοί μόνον. De ordine thronorum metropolitanorum, quinam ex illis dicantur Exarche & Hypertimi, & qui ὑπερτικοί tantum. Postquam autem exarchos & hypertimos recensuisset concludit: Μέγροι τῶν οὐ ἔχοντες τὰς ἐξουσίας. Οἱ δὲ λοιποὶ πάντες μητροπολιτῶν ὑπερτικοί μόνον ὀνομάζονται, ἢ ἐκ ἐξάρχου. Hactenus de illis, qui exarchias habent. Reliqui omnes Metropolite Hypertimi solum titulo afficiuntur. *Tertia* classis est eorum, qui ὑπερτικοὶ ὑπερτικῶν, ἢ ἐξάρχου dicebantur, quasi dicas metropolitæ metropolitanarum & exarchi dioceseon, qui non singulis tantum provinciis, sed integris dioceseibus, honore saltem ac nominatenus præsidebant, quales fuerunt Ponticæ, Thracicæ & Asianæ dioceseos exarchi, postquam Patriarchæ Constantinopolitano subiecti fuerunt. Eorum mentionem facit Notitia statim ab initio: Οἱ Καισαρείας Καππαδοκίας, ὑπερτικῶν ὑπερτικῶν, ἢ ἐξάρχου πάσης ἀνατολῆς. &c.

XXIII. Jus metropoliticum alias vocatur τὸ κῦρ. Idq; potissimum in potestate ordinandi Episcopos comprovinciales, tum & in potestate convocandi synodum se exferit. Adeo, ut si tale nihil competat Metropolitanano, ἀκύρως nomen istud ei competere, jure dixeris. Sed & potestas ordinandi non apud omnes eodem modo se habuit. Fuere enim, qui nullius Patriarchæ præmissio vel requisito consensu cum ipsi ordinabantur à comprovincialibus Episcopis, tum Episcopos subiectarum sibi ac suffraganearum civitatum ordinabant. Quo jure olim ac more usi Italiæ, Africæ, Galliarum, Hispaniarum, & totius Occidentis metropolitani, & magnâ ex parte Orientis, qui quantum ad hoc ἀυτοκέφαλοι omnes erant, licet aliis primatibus subessent, quibus id honoris & prærogativæ concessum fuit, propter provinciæ primariæ, cui præsidebant dignitatem, ut totius diocesis primates dicerentur. Alii verò Episcoporum quidem sibi subditorum liberam nec ab ullius Patriarchæ autoritate dependentem ordinationem habuere, sed ipsi à Patriarchâ, qui toti diocesi præerat, ordinabantur, & sic penè ad plenum illi Patriarchæ subiacebant, à quo τὴν χειροτονίαν accipiebant. Tales erant sub Patriarchâ Constantinopolitano Asianæ dioceseos Ponticæ & Thracicæ metropolitani omnes, cum exarchis tribus illarum dioceseon, postquam Regiæ Urbis Sedi subiecti fuerunt. Alii porrò metropolitani penitus & ad plenum Patriarchæ illius, cui subiacebant, jugum & impe-

imperium subiere. Nam nec ipsi ordinari, nec suorum Episcoporum ordinationem facere sine consensu & conscientia Patriarchæ diœceseos poterant, nec quicquam omninò gerere aut administrare in propriâ provinciâ, sine ejus auctoritate. Idq; axioma habuit in primis Patriarcha Alexandrinus, ut nihil rerum geri in totâ Ægypti diœcesi potuerit, nullus Episcopus creari constituiq; ipso inconsulto, uti patet ex canone Niceno sexto & Chalcedonenſi trigesimo.

XXIV. Quod synodorum celebrationem attinet, certum est, Episcopos provinciæ non posse convenire sine consensu metropolitani. Idq; ita definivit Concilium Antiochenum *can. 20.* *Metropolitano provinciales Episcopos admonente. --- Nullis verò liceat per se Synodos celebrare sine iis, quibus metropoles creditæ sunt.* Et talis synodus, quæ convocante & præſente metropolitano coit, dicitur perfecta, *can. 16. eod.* *Perfecta verò Synodus ea existimatur, cui provinciæ Metropolitanus interfuerit.* Nec potest sanè aliter naturalis ordo conservari,posito, metropolitanum supremum esse in suâ provinciâ Episcopum, & habere $\pi \kappa \rho \theta$. Ordo enim ille superiores & inferiores continet, quorum alii imperant, quisq; scil. suo modo, alii parent. Nec possunt ergò, qui parere debent, quales sunt Episcopi inferiores, inviolare jura imperantis, h. e. metropolitani sui. Et si convenerint ergò illi sine jussu vel consensu metropolitani sui *ἀτάκτως*, id fieri, & inter collegia prohibita conventum istum censeri debere meritò dixerim: præsertim cum ad illum, non ad Episcopos suffraganeos pertineant negocia totius provinciæ. Sic enim statuunt iidem Antiocheni Patres *can. 9.* *Episcopos, qui sunt in unâquâq; provinciâ scire oportet, Episcopum qui metropoli præest, curam & sollicitudinem totius provinciæ suscipere. --- Unde placuit, eum quoq; honore præcedere, reliquos autem Episcopos nihil magni momenti sine ipso agere secundum antiquum à patribus nostris constitutum canonem: aut ea tantum quæ ad uniuscujusq; parœciam pertinent, & regiones quæ ei subsunt.*

XXV. Quanquam verò Synodus provincialis coïre non poterit sine Metropolitanus jussu & consensu, & illius etiam in eâ præcipua fuerit auctoritas, constituere tamen omnia ex communi comprovincialium & suffraganeorum suffragio oportebat. Nec enim perinde se in Synodo habebat Metropolitanus, uti princeps secularis in comitiis statuum suorum, ut auditis tantum eorum sententiis, ipse nihilominus liberè deinceps, quod sibi optimum visum fuerit, penes se statuat & decernat; sed tenetur Metropolitanus suffragia exquirere, & ex pluralitate eorum decernere. Ideoq; dicitur in dicto Canone Antiocheno 9. *in fin.* $\tau \omicron \nu \epsilon \nu \tau \eta \mu \eta \tau \epsilon \rho \acute{\omicron} \pi \lambda \epsilon \iota \omega \nu \epsilon \pi \iota \sigma \kappa \omicron \pi \omicron \nu \mu \eta \delta \epsilon \nu \pi \rho \acute{\alpha} \tau \eta \epsilon \nu \delta \pi \iota \chi \epsilon \rho \epsilon \iota \nu \acute{\alpha} \nu \epsilon \nu \tau \omega \nu \lambda \omicron \iota \pi \acute{\alpha} \nu (\delta \pi \iota \sigma \kappa \acute{\omicron} \pi \omega \nu) \gamma \nu \acute{\omega} \mu \eta \varsigma$, *Metropolitanum nihil debere agere sine reliquorum sententiâ.* Quod quidem non ita intelligendum est, ac si metropolitanus ad levisſimam quamque licem

litem dirimendam debeat omnium suffragia rogare & colligere aut Synodum convocare; sed explicari id debet de rebus magni momenti. *Ne dixeris*, inquit Theodorus Balsamon ad can. 34. *Apostol. esse intelligenda de omnibus, que ab illo faciendæ sunt, sed de iis tantum, que sunt magni momenti. Si enim hoc dixeris, is qui ordinat ei, qui ordinatur, suberit, cum is quidem omnino prohibeatur absq; sententiâ eorrm, qui ei subsunt, aliquid agere: illi vero Primi presentia ad ea tantum, que sunt magni momenti opus habeant, quod est absurdum.*

XXVI. Quod verò sæpiusculè dictum hætenus est, Episcopos comprovinciales subjectos esse metropolitano & exarcho *τῆς ἐπαρχίας*, id non ita accipientium est, ac si in eos absolutam habeat potestatem metropolitanus, ita ut iudicare eos aut condemnare, aut quicquam in eorum diocæsi-bus pro libitu constituere queat. Tale enim quid nihil potest extra Synodum & sine suffragio Episcoporum comprovincialium, uti in primis id patet ex *caus. 9. q. 3.* apud Gratianum. *Si enim*, inquit Ivo Episcopus Carnotensis *epist. 83.* concessum fuerit, ut metropolitano in Ecclesiis comprovincialibus absq; consensu Episcoporum, qui eis præsent, quicquid voluerit, valeat imperare, clericos earundem iudicare, vel ab officio suo suspendere, dignitati Episcoporum indigna fiet violentia & auctoritati sanctorum Patrum ruinosæ injuria. Sed ejus potestas administrandi in primis in eo conspicitur, quod, quicquid de comprovincialium Episcoporum causis, eorumq; Ecclesiarum & Clericorum atque secularium necessitatibus agere aut disponere necesse fuerit, hoc communi consensu comprovincialium agatur pontificum, non aliquo dominationis fastu, sed humili atque concordî administratione *c. nullus 9. q. 3.* ita tamen, ut metropolitano directorium habeat, & exsequendi facultatem. Nec malè proinde Ivo *d. l. &* alibi sæpius, *epist. scil. 60. 65. 236.* utitur verbis Nicolai Papæ ad Radulfum Bituricensem Archiepiscopum: *Primates enim vel Patriarchas nihil privilegii habere præ cæteris Episcopis, nisi quantum sacri canones concedunt, & prisca consuetudo illis antiquitus contulit, diffinimus; ita ut secundum Nicenas regulas sua privilegia servantur Ecclesiis.*

XXVII. Multo ergo minus excusari poterunt Archiepiscopi illi, qui dominatum aliquem in sibi subjectos Episcopos affectant, eosque tantum non servos faciunt. Eâ de re conqueritur Petrus Venerabilis Abbas Cluniacensis *lib. 5. epist. 5.* Unum tamen, inquit, absq; omni penè conditione profero, non videri mihi Burdegalensis Metropolitanus in hac Engolismensi electione gressis rectos, oculum simplicem. Sed magis in eâ querere, que sunt mercenarii, quam pastoris, que sua sunt, quam que Jesu Christi. Et, ut filiali præsumptione loquar, & que ab universis penè partium illarum & nostrarum dicuntur, vobis ut Patri nota faciam. Vult, ajunt, Burdegalensis ita sibi subdere Engolismam, sicut subdidit Xantonas: ut in Ecclesiis illis non tam habeat Episcopos, quam ministros, non tam præfules, quam sibi in omnibus obsequentes. Hoc est, ajunt, ejus propositum,

fitum, hæc intentio, hæc in istis religio: ut expensis propriis parcat, & suffraganeis Episcopis, ut capellanis utens, non suum sed eorum penu exhauriat.

XXVIII. Ridiculum est, quod ex Archiepiscopatu in Regno existente æstimari debeat majestas Regis. Et tamen hæc ipsa causa fuit, ut Ecclesia Pragensis simplicis antea Episcopatus titulo decorata in Archiepiscopalem deinceps sedem eveheretur. Rem gestam exponit Johannes Bertellius Abbas Epternacensis in *histor. Luxemburg.* Johannes Rex Bohemiæ excommunicatus fuerat ab Nankero Episcopo Vratislaviensi propter occupatum castrum aliquod ad Ecclesiam Vratislaviensem pertinens. Inter alia acerbiora verba Nankerus Johannem non Regem sed Regulum esse dixerat. *Missis igitur Rex duobus ex primariis aule suæ ministris ad Nankerum Episcopum interrogari eum jussit, quam ob causam Reguli nomen ei imponens Regem esse negasset. Respondit Episcopus, minimè Regis majestate pollere eum, qui in Regno suo metropolitanum Præsulem nullum haberet, & qui pro inauguratione suâ prece & pretio aliunde sibi conduceret Archiepiscopos, quod cum in hunc quadrare nullus ignoret, meritò non Regem, sed per diminutivum eundem esse appellandum Regulum & omnium Christianorum Regum minimum affirmabat.* Hoc sermone commotus Rex omni deinceps studio curavit, ut Episcopatum sui Regni aliquis in Archiepiscopatum proveheretur, prout postea per Clementem VI. Pontificem Ecclesia Pragensis nomen hoc accepit. Sed Nankeri istud judicium natum fuit ex aburdâ Canonistarum sententiâ, qui ex Pelagii I. decreto provinciam dicunt esse illam, quæ habeat decem aut undecim civitates & unum Regem & totidem minores potestates sub se, & unum Metropolitanum, aliosq; suffraganeos decem vel undecim Episcopos judices, uti habetur *c. scitote 6. q. 3.* Sed vix erit, ut sententia ista hodiè aliquem inveniatur ad stipulatorem.

CAP. XII.

De Episcopis simplicibus sive in inferiori gradu constitutis.

I.

DE his in genere brevior nunc erit dicendi ratio, quandoquidem specialius deinceps eorum jura & privilegia consideranda venient. Describit autem Episcopum Concilium Antiochenum *can. 9.* quod potestatem habeat suæ parœciae, eamq; administret, pro suo quisque studio ac religione, & curam gerat totius regionis, quæ suæ Urbi subest, quodque ordinet presbyteros & diaconos & cum judicio singula disponat. Parochia sive parœcia, quæ & regio hic dicitur, est tractus ille, qui sub Ecclesiastico Episcopi regimine continetur. Et est quidem parochi & parochiarum nomen antiquum, sed